

Sygn. akt: I C 188/22 upr

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 października 2022 roku

Sąd Rejonowy w Wąbrzeźnie I Wydział Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący: Sędzia Ludmiła Dulka - Twarogowska

po rozpoznaniu w dniu 25 października 2022 roku w Wąbrzeźnie

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa: **(...) S.A. z siedzibą w W.**

przeciwko: **H. G. (1) i J. G.**

- o zapłatę

1) oddała powództwo w całości;

2) ustala, że koszty procesu ponosi strona powodowa.

Sędzia

Ludmiła Dulka – Twarogowska

Sygn. akt: I C 188/22 upr

POUCZENIE

1. (...)

2. (...)

3. (...) (...) (...)

ZARZĄDZENIE

1. (...)

2. (...)

3. (...)

W., dnia 25 października 2022 r.

Sędzia

Ludmiła Dulka – Twarogowska

Sygn. akt I C 188/22 upr

UZASADNIENIE

W dniu (...) roku powód (...) S.A. z siedzibą w W. wystąpił do Sądu z pozwem przeciwko H. G. (1) i J. G. domagając się solidarnego zasądzenia kwoty 3.322,35 zł z odsetkami umownymi w wysokości dwukrotności odsetek ustawowych za opóźnienie od 5 marca 2022 roku do dnia zapłaty oraz kosztów procesu (k.2-2v). Powód następnie podtrzymał swoje stanowisko w toku procesu (k.49-51v).

W odpowiedzi na pozew pozwani wniosli o oddalenie powództwa (k.27, k.34).

Sprawa podlegała rozpoznaniu w postępowaniu uproszczonym.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu (...) roku H. G. (1) i J. G. zawarli z (...) S.A. w B. umowę pożyczki gotówkowej nr (...). Całkowita kwota pożyczki przekazana do dyspozycji pozwanych wyniosła 4.500 zł. Wniosek o zawarcie umowy złożyła H. G. (2) w dniu (...) roku. Pozwani zobowiązali się w umowie do dokonania zapłaty na rzecz powoda kwoty 10.440 zł w 36 miesięcznych ratach po 290,00 zł każda, płatnych w terminach określonych w harmonogramie spłaty, poczynając od 2 grudnia 2019 roku, a kończąc 2 listopada 2022 roku, w tym: 129 zł opłaty przygotowawczej, 3.471 zł wynagrodzenia prowizyjnego oraz 900 zł wynagrodzenia z tytułu „(...)”, który przewidywał możliwość jednorazowego odroczenia płatności dwóch kolejnych rat lub obniżenia o 50% maksymalnie czterech kolejnych rat, bez konieczności płacenia odsetek w okresie odroczenia lub od obniżonych rat. Dodatkowo na koszt pożyczki składały się odsetki umowne wynoszące 9,86 % w skali roku. Strony umowy postanowiły, że w razie nieterminowej spłaty rat, powód miał prawo naliczać odsetki umowne za każdy dzień zwłoki w wysokości rocznej stopy oprocentowania zadłużenia przeterminowanego równej stopie odsetek maksymalnych za opóźnienie, o których mowa w art. 481 § 2⁽¹⁾ k.c.. Zabezpieczenie pożyczki stanowił weksel własny in blanco „nie na zlecenie” wystawiony i podpisany przez pożyczkobiorców. W dniu 24 października 2019 roku pozwani podpisali także deklarację wekslową wskazującą, że weksel in blanco stanowi zabezpieczenie zwrotu pożyczki udzielonej im przez (...) S.A. w B.. Upoważnili w niej pożyczkodawcę do wypełnienia weksla in blanco na sumę odpowiadającą zadłużeniu z tytułu pożyczki. W przypadku, gdy opóźnienie w płatności kwoty równej jednej racie przekraczało 30 dni, pożyczkodawca mógł wypowiedzieć umowę z zachowaniem 30-dniowego okresu wypowiedzenia i wypełnić weksel po uprzednim wezwaniu pożyczkobiorców do spłaty zaległości w terminie 7 dni od daty otrzymania wezwania.

Dowody:

- ***kserokopia umowy pożyczki wraz z harmonogramem spłat (k.3-7);***
- ***wniosek o zawarcie umowy (k.52-55);***
- ***deklaracja wekslowa (k.11).***

H. G. (1) i J. G. po zawarciu umowy i otrzymaniu od (...) S.A. w B. 4.500,00 zł, w okresie od (...) roku do (...) roku na poczet pożyczki dokonali wpłat w łącznej kwocie 6.868 zł.

Dowody:

- ***zakładka płatby (k.57);***
- ***potwierdzenia wpłat (k.28-32, k.35-40).***

Pismem z 2 lutego 2022 roku, z uwagi na brak spłaty pożyczki, powód wypowiedział pozwanym umowę i wezwał do zapłaty kwoty 3.322,35 zł. Weksel został wypełniony na kwotę 3.322,35 zł, w tym 3.278 zł tytułem niespłaconej pożyczki i 44,35 zł umownych odsetek z tytułu braku spłaty rat w terminie za każdy dzień zwłoki.

Dowody:

- wypowiedzenia umowy pożyczki (k.9-10);

- kopia weksla (k.8).

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo okazało się nieuzasadnione.

Roszczenie powoda było oparte na zobowiązaniu wekslowym unormowanym w ustawie z dnia 28 kwietnia 1936 roku prawo wekslowe (Dz.U.2016.160 j.t.ze.zm.). Przyjmuje się, że zobowiązanie wekslowe ma charakter abstrakcyjny, zatem zachowuje ono swą ważność niezależnie od przyczyn, które spowodowały jego powstanie. Umieszczenie na wekslu podpisu stanowi wyłączną przyczynę i podstawę zobowiązania wekslowego osoby podpisującej. Przedmiotowy weksel własny został wystawiony jako tzw. weksel in blanco (art. 103 w zw. z art. 10 prawa wekslowego), który definiuje się m.in. jako niecałkowicie wypełniony dokument wekslowy, podpisany przez wystawcę z zamiarem zobowiązania się wekslowo, mogący po wypełnieniu stać się wekslem zupełnym. Z treści pozwu oraz dołączonych do niego dokumentów wynika, iż weksel zawierający klauzulę „nie na zlecenie” stanowił zabezpieczenie łączącej strony umowy pożyczki gotówkowej (kredytu konsumenckiego), a następnie został wypełniony przez powódkę. Weksel przedstawiony przez powoda spełnia w zakresie swej treści wymagania z art. 101 pkt. 1-7 prawa wekslowego i nie nasuwa wątpliwości, co do swej prawdziwości, jest zatem wekslem ważnym, z którego wynika ważne zobowiązanie wekslowe. Wprawdzie zobowiązanie wystawcy weksla ma, co do zasady charakter abstrakcyjny, jednak sformułowanie przez pozwanych zarzutów dotyczących umowy pożyczki, dla zabezpieczenia wykonania której weksel został wystawiony, spowodowało, że sprawa z płaszczyzny stosunku prawa wekslowego przeniesiona została na ogólną płaszczyznę prawa cywilnego. Istnienie dochodzonej pozwem wierzytelności wekslowej zależne jest bowiem od istnienia wierzytelności ze stosunku podstawowego, którą weksel miał zabezpieczać.

W rozpoznawanej sprawie przesłanką powstania wierzytelności wekslowej była umowa pożyczki gotówkowej nr (...) z (...) roku. Podstawę prawną powyższego stosunku podstawowego stanowi art. 720 k.c., zgodnie z którym przez umowę pożyczki dający pożyczkę zobowiązuje się przenieść na własność biorącego określoną ilość pieniędzy albo rzeczy oznaczonych tylko co do gatunku, a biorący zobowiązuje się zwrócić tę samą ilość pieniędzy albo tę samą ilość rzeczy tego samego gatunku i tej samej jakości. Do głównych świadczeń stron umowy pożyczki należy zaliczyć udostępnienie określonych środków finansowych do korzystania na określony czas (po stronie pożyczkodawcy) oraz zwrot tych środków (po stronie pożyczkobiorcy). Ponadto zastosowanie znajdują przepisy obowiązującej w dniu zawarcia umowy ustawy z dnia 12 maja 2011 roku o kredycie konsumenckim (Dz.U.2018.993 j.t. ze zm.), w szczególności art. 3 ust. 1 i ust. 2 pkt 1, zgodnie z którymi przez umowę o kredyt konsumencki rozumie się umowę o kredyt w wysokości nie większej niż 255 550 złotych albo równowartość tej kwoty w walucie innej niż waluta polska, który kredytodawca w zakresie swojej działalności udziela lub daje przyrzeczenie udzielenia konsumentowi, przy czym za umowę o kredyt konsumencki uważa się w szczególności między innymi umowę pożyczki.

Bezspornie strony łączyła umowa pożyczki pieniężnej, która została następnie spłacona przez pozwanych w zakresie 6.868 zł, na co wskazuje m.in. przedłożona przez powoda zakładka platby dla umowy: (...) (k.57).

W oparciu o zebrany w sprawie materiał dowodowy Sąd doszedł do przekonania, iż umowa będąca podstawą wypełnienia weksla in blanco nie wiąże pozwanych w części - co do postanowienia w zakresie wynagrodzenia z tytułu przyznania (...), ponieważ postanowienie to stanowi klauzulę niedozwoloną, a ponadto także w zakresie wynagrodzenia prowizyjnego - z uwagi na okoliczność, iż postanowienie to miało na celu obejście prawa, było sprzeczne z zasadami współżycia społecznego i pozostaje nieważne.

Odnosząc się do (...) (...)” wskazać należy, iż zgodnie z art. 385⁽¹⁾ § 1 k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem niezgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w

sposób jednoznaczny. Jeżeli postanowienie umowy zgodnie z § 1 nie wiąże konsumenta, strony są związane umową w pozostałym zakresie (§ 2). Nieuzgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się to do postanowień umowy przyjętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta (§ 3). Ciężar dowodu, że postanowienie zostało uzgodnione indywidualnie, spoczywa na tym, kto się na to powołuje (§ 4). Jak słusznie zauważa się w orzecznictwie sprzeczne z dobrymi obyczajami są m.in. działania wykorzystujące np. niewiedzę, brak doświadczenia konsumenta, naruszenie równorzędności stron umowy, działania zmierzające do dezinformacji, wywołania błędnego przekonania konsumenta, wykorzystania z jego niewiedzy lub naiwności. Chodzi więc o działanie potocznie określane jako nieuczciwe, nierzetelne, odbiegające in minus od przyjętych standardów postępowania. Rażąco naruszenie interesów konsumenta zachodzi natomiast w sytuacjach, w których w rażący sposób została naruszona równowaga interesów stron umowy przez to, że jedna z nich wykorzystwała swoją przewagę, formułując konkretne postanowienie umowy. Określenie "rażąco" należy stosować do znacznego odchylenia przyjętego uregulowania od zasady uczciwego wyważenia praw i obowiązków.

(...) S.A. w B. jest przedsiębiorcą prowadzącym działalność gospodarczą w zakresie udzielania pożyczek gotówkowych. Pozwanych natomiast należy uznać za konsumentów, ponieważ jako osoby fizyczne dokonali czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z ich działalnością gospodarczą lub zawodową (art. 22 § 1 k.c.). Nie może także budzić wątpliwości, że umowa stron została zawarta przy użyciu wzorca umowy (formularza).

Umowa pożyczki została unormowana w kodeksie cywilnym w taki sposób, że co do zasady może być zarówno umową odpłatną, jak i nieodpłatną. W przypadku zawarcia przez strony odpłatnej umowy pożyczki, wynagrodzenie pożyczkodawcy winno być wyraźnie określone w umowie. Zwyczajowo formę zapłaty za korzystanie z cudzego kapitału stanowią odsetki, ewentualnie wynagrodzenie umowne. Trzeba też podkreślić, że umowa pożyczki, sformułowana zgodnie z zasadami uczciwego i rzetelnego obrotu na rynku kapitałowym, powinna jasno określać, które opłaty stanowią zysk pożyczkodawcy, a które są pobierane na pokrycie konkretnych kosztów ponoszonych przez niego w związku z zawartą umową i jej obsługą. Za niedozwolone klauzule umowne, w świetle art. 385¹ § 1 k.c., należy więc uznać te postanowienia umowne, które pod postacią opłaty pobieranej formalnie na poczet pokrycia kosztów konkretnych czynności, w rzeczywistości stanowią dla pożyczkodawcy źródło dodatkowego zysku, ukryte przed konsumentem, zwłaszcza gdy przybierają postać opcjonalnych usług dodatkowych fakultatywnie związanych z zawarciem umowy pożyczki – jak w niniejszym przypadku wynagrodzenie za (...).

Powód określił wartość wskazanej usługi na kwotę 900 zł, choć nie jest znana reguła, którą się kierował dokonując akurat takiej wyceny. Warto przy tym podkreślić, iż wątpliwość Sądu wzbudza fakt, iż suma ta ma się nijak do korzyści jakie konsument miałby odnieść w związku z jednorazowym odroczeniem płatności dwóch kolejnych rat lub obniżeniem o 50 % maksymalnie czterech rat, bez konieczności płacenia odsetek w okresie odroczenia lub od obniżonych rat, przy konieczności spłaty brakującej różnicy w terminie późniejszym, względnie uszczerbku jaki miałyby ponieść powódka z tego tytułu. Opłata za pakiet wynosi 20 % całkowitej kwoty pożyczki, podczas gdy powyższe usługi wiążą się z utratą znikomej korzyści. A zatem proporcje między ewentualnymi korzyściami konsumentów, a kosztami z tego wynikającymi dla nich, są rażąco niewspółmierne i de facto przynoszą nieuzasadnione zyski wyłącznie dla strony powodowej. W przypadku przedmiotowego „pakietu” pożyczkobiorca uiszczał z góry nieadekwatnie wysoką opłatę za przyszłe świadczenia, z których być może wcale nie skorzysta. Świadczy to o tym – wbrew twierdzeniom powoda - że opcja ta nie była dobrowolna, ale uzależniono od niej zawarcie umowy, co jest częstą praktyką firm pożyczkowych. Inaczej zawarcie takiej umowy przez konsumenta byłoby nieracjonalne i ekonomicznie nieuzasadnione. Ponadto Sądowi jest wiadomym z urzędu, iż w żadnej z bardzo wielu spraw z powództwa (...) S.A., które były rozpoznawane przed SR w Wąbrzeźnie, nie było przypadku, aby umowa pożyczki zawarta z powodem nie zawierała „Twojego pakietu”.

W tej sytuacji Sąd ustalił, iż postanowienia umowy dotyczące wskazanego pakietu nie zostały uzgodnione indywidualnie z pozwanymi, a ponieważ kształtują ich prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając ich interesy, stanowią niedozwoloną klauzulę umowną. Tym samym nie mogą ich wiązać.

Nawet, gdyby przyjąć, że przepisy dot. klauzul niedozwolonych nie znajdują w tym przypadku zastosowania, to i tak w ocenie Sądu postanowienia umowy regulujące wynagrodzenie za wskazany pakiet zmierzały do obejścia prawa i były nieważne (art. 58 § 1 i 2 k.c.), ponieważ pozostawały w sprzeczności z zasadami współżycia społecznego (art. 5 k.c.) oraz przepisami regulującymi odsetki maksymalne (art. 359 § 2¹ - § 2³ k.c.). Stanowisko takie zajął także Sąd Okręgowy w Toruniu w wyroku z 12 czerwca 2019 roku w sprawie VIII Ca 408/19.

Odnosząc się z kolei do wynagrodzenia prowizyjnego podnieść należy, iż strona powoda określiła, iż składa się na nie: zapłacony podatek CIT – bez wskazania w jakiej wysokości, wynagrodzenie pośrednika zawierającego umowę – 522 zł oraz koszt pozyskania kapitału – co najmniej 8,9%, czyli 400,50 zł. Dokonując porównania wysokości wynagrodzenia prowizyjnego obciążającego pozwanych – 3.471 zł (przy wartości faktycznie uzyskanej pożyczki 4.500,00 zł) z wartością odsetek umownych będących wynagrodzeniem za korzystanie z kapitału – 740,59 zł, Sąd doszedł do przekonania, iż w istocie prowizja ta nie stanowiła ekwiwalentu za zawarcie/obsługę pożyczki, ale była dla powoda dodatkowym wynagrodzeniem za oddanie kapitału do dyspozycji pozwanych – do tego w wysokości rażąco wygórowanej. Tym samym pełniła funkcję dodatkowych odsetek, stąd zastrzeżenie jej w umowie stanowiło naruszenie przepisów o odsetkach maksymalnych (art. 359 § 2¹ k.c.), a zatem jako mające na celu obejście ustawy, było ono nieważne. Zgodnie z przepisem art. 58 § 1 – 3 k.c. czynność prawna sprzeczna z ustawą albo mająca na celu obejście ustawy jest nieważna, chyba że właściwy przepis przewiduje inny skutek, w szczególności ten, iż na miejsce nieważnych postanowień czynności prawnej wchodzi odpowiednie przepisy ustawy. Nieważna jest także czynność prawna sprzeczna z zasadami współżycia społecznego. Jeżeli nieważnością jest dotknięta tylko część czynności prawnej, czynność pozostaje w mocy co do pozostałych części, chyba że z okoliczności wynika, iż bez postanowień dotkniętych nieważnością czynność nie zostałaby dokonana.

Wobec braku przepisu przewidującego inny skutek zastrzeżenia zawyżonej opłaty dodatkowej (prowizji) – postanowienie to jest nieważne, a zatem Sąd nie mógł uwzględnić żądania w tym zakresie. Pogląd o możliwości potraktowania prowizji, jako sposobu obejścia przepisów o odsetkach maksymalnych został zresztą wielokrotnie wyrażony w orzecznictwie. Sąd w niniejszym składzie w pełni podziela stanowisko, że postanowienia umowne, wprowadzające wygórowaną prowizję (ewentualnie inne dodatkowe opłaty), nie mogą wyłączać ani ograniczać przepisów o odsetkach maksymalnych (vide: wyrok SA w Katowicach z 25 lutego 2015 roku, sygn. akt V ACa 622/14, Legalis nr 1203351).

Podkreślenia także wymaga, iż tak wygórowana prowizja, w stosunku do wysokości pożyczki pozostaje w sprzeczności z zasadą swobody umów, o której mowa w art. 353¹ k.c. Zawiera w sobie bowiem nadmierny element obciążenia pożyczkobiorców, prowadzący do zachwiania równowagi stron stosunku zobowiązaniowego, tym samym narusza zasady współżycia społecznego. Wobec tego, że zasady współżycia społecznego ograniczają zasadę swobody umów, wymieniona umowa również z tego powodu była częściowo bezwzględnie nieważna w omawianym zakresie na podstawie art. 58 § 2 k.c. w zw. art. 58 § 3 k.c. Zarówno art. 353¹ k.c., jak i art. 58 § 1 i 2 k.c. w sposób jednoznaczny określają bowiem granicę, w jakich strony mogą dokonywać czynności prawnych. Prawo chroni uczciwość obrotu i zabrania rażącego naruszania reguł słuszności kontraktowej.

Sąd nie akceptuje poglądu, iż już samo nieprzekroczenie limitu pozaodsetkowych kosztów pożyczki określonego przepisami ustawy o kredycie konsumenckim legalizuje tego rodzaju postanowienia umowne. Art. 36a u.k.k. ustanawia bowiem jedynie górną granicę tych kosztów, powyżej której konsument nigdy nie będzie nimi obciążony (art. 36a ust. 3 u.k.k.), stanowiące świadczenie nienależne. Sam fakt, iż naliczone przez powoda dodatkowe opłaty i wynagrodzenia ich nie przekraczają, nie oznacza jednak, że w konkretnym wypadku nie mają one na celu obejścia prawa bądź nie mogą zostać uznane za naliczone na podstawie niedozwolonych klauzul umownych. Zatem sama wysokość tych kosztów (poniżej ustawowego limitu) musi być poddana ocenie czy to z punktu widzenia przepisów art. 58 § 1 i 2 k.c. lub przepisu art. 385¹ k.c. Taka też jest utrwalająca się linia orzecznicza w sądach powszechnych.

Reasumując, pozwani pozostają zobowiązana wekslowo tylko w takich granicach,

w jakich istnieje wierzytelność ze stosunku podstawowego (vide: wyrok SN z 26 stycznia 2001 roku, sygn. akt II CKN 25/00, Legalis nr 49633). Biorąc zatem pod uwagę tylko wiążące postanowienia umowy pożyczki łączącej strony, pozwani powinni zapłacić na rzecz strony powodowej: 4.500 zł kwoty pożyczki, 129,00 zł opłaty przygotowawczej oraz 740,59 zł odsetek umownych, łącznie 5.369,59 zł. Ponieważ pozwani jeszcze przed wniesieniem pozwu dokonali płatności w zakresie 6.868 zł, spłacili całe swoje zobowiązanie. Nawet, gdyby przyjąć dopuszczalność naliczenia przez powoda wynagrodzenia pośrednika oraz kosztu uzyskania kapitału (łącznie 922,50 zł) w ramach wynagrodzenia prowizyjnego, to okoliczność ta pozostaje bez znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy, ponieważ dokonana spłata przewyższa kwotę zobowiązania.

W tej sytuacji w pkt 1 wyroku Sąd oddalił powództwo w całości oraz ustalił - zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik postępowania - iż koszty procesu ponosi strona powodowa, która w całości przegrała spór sądowy (pkt 2 sentencji).

Sędzia

Ludmiła Dulka-Twarogowska

Pouczenie:(...)

ZARZĄDZENIE

1. (...)

2. (...)

- (...)

3. (...)

W., 21.11.2022 r.

Sędzia Ludmiła Dulka-Twarogowska